

UTSIKT VÄRMLAND

Ekologisk utsädesodling på Dalboslätten sid. 10–11

Osynliga stängsel – hur funkar det? sid. 3

Råd för bättre dränering sid. 4–5

TIDNINGEN FÖR LANTBRUK OCH LANDSBYGD I VÄRMLAND

Utsikt vänder sig till lantbrukare och andra som är intresserade av landsbygdsfrågor i Värmland. Första numret gavs ut 1993. Du kan läsa om landsbygds- och företagsutveckling, odling, djurhållning, ett rikt odlingslandskap, rovdjur samt stöd och kurser.

Utsikt ges ut 4 gånger/år och produceras delvis med pengar från Landsbygdsprogrammet.

Det är gratis att prenumerera – skicka din adress till tidningens utgivare. Även adressändringar och uppsägning av prenumeration skickas dit. Märk din post "Utsikt".

Har du idéer kring tidningens innehåll? Kontakta redaktionen!

Jordbrukarstöden 2021 – viktigt i höst

Kom ihåg att senast den 31 oktober ska du ha:

- skött din jordbruksmark enligt reglerna för gårdsstödet
- skördat eller låtit beta dina grovfodergrödor, betesmarker och slätterängar om du sökt utbetalt för marken inom kompensationsstödet.
- skördat/tröskat eller låtit beta den anmälda grödan om marken finns med i ett åtagande för vallodling, ekologisk produktion eller omställning till ekologisk produktion.
- slagit och fört bort skörden eller låtit beta marken om den finns med i ett åtagande och du söker utbetalning inom miljöersättning för betesmarker och slätterängar.

Vanliga fel och avdrag

Ett av de vanligaste felen som upptäcks vid fältkontroller av jordbrukarstöd är att aktivitetskravet inte uppfyllts. Aktivitetskravet innebär att du senast den 31 oktober ska ha utfört en godkänd jordbruksaktivitet på markerna med gårdsstöd. Det kan till exempel vara att du sår, betar, putsar, skördar eller jordbearbetar. Söker du även andra stöd för marken så kan du ha ytterligare villkor som ska uppfyllas.

Om du inte utfört aktivitetskravet kan det resultera i ett avdrag. Det felet behandlas på samma sätt som om du redovisat mer areal i din ansökan än vad som godkänts vid fältbesök eller granskning på skärm. Om skillnaden mellan den

areal du redovisat i SAM-ansökan och den godkända arealen är högst 2 hektar eller högst 3% av den godkända arealen får du inte något extra arealavdrag på dina stöd. Du får då utbetalt för den areal som Länsstyrelsen har godkänt. Är felet större får du mer avdrag på dina stöd.

Utbetalningar 2021

På jordbruksverket.se kan du alltid se preliminära datum då Jordbruksverket planerar att börja betala ut jordbrukarstöden för 2021. Informationen finns under: *Stöd – Lantbruk, skogsbruk och trädgård – SAM-ansökan och allmänt om jordbrukarstöden – Utbetalningsplan för jordbrukarstöden.*

På Jordbruksverkets Mina sidor kan du se dina beslutsbrev innan de kommer i brevlådan. Du hittar beslutsbrev på första sidan under rubriken **Kommunikation i mina ärenden**. För att logga in på Mina sidor behöver du en e-legitimation. På Mina sidor kan du också följa dina ärenden och exempelvis se när Länsstyrelsen fattat beslut eller hur mycket pengar du ska få. Den informationen finns under **Mina Utbetalningar**.

Tänk på att utbetalningarna ofta klumpas ihop. När du tittar på ditt bankkonto kan det se ut som en utbetalning fast det egentligen är flera olika. Du får ett beslutsbrev för varje utbetalning.

Kontonummer

Om du byter kontonummer eller om du är ny kund måste du meddela Jordbruksverket vilket konto du vill att pengarna ska komma in på. På **Mina sidor** kan du anmäla/ändra kontonummer och se vilket konto du redan angett.

Osynliga stängsel – hur funkar det?

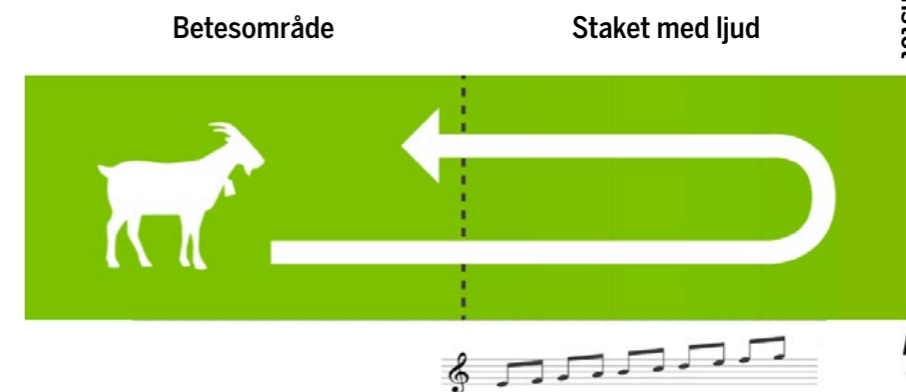
Kan osynliga eller så kallade virtuella stängsel bli verklighet i Sverige? Fördelarna med virtuella stängsel är många, exempelvis mer flexibel betesdrift, bättre utnyttjande av betet, enklare tillsyn och att det är lättare att anpassa betet för att minska parasitproblemen.

Virtuella stängsel innebär att djurägaren lägger in virtuella gränser i en digital karta. Betesdjuren bär särskilda halsband som ger ifrån sig ett ljud om djuret närmar sig gränsen. Om djuret kommer ännu närmare ger halsbandet en lätt elektrisk stöt.

Mjölkbonden och grovfoderrådgivaren Elin H. Sikkeland i Trøndelag, Norge har testat tekniken på sina kor. I en app i telefonen lägger de in var gränserna på det virtuella stängslet ska gå. Där kan de sedan övervaka djuren. Appen meddelar om ett djur får en stöt eller rymmer. Om ett djur kommit utanför gränsen kan det gå tillbaka genom det virtuella stängslet utan att få någon stöt. Appen kan också varna om djuret är inaktivt för länge, eftersom det kan innebära att djuret är sjukt eller att djuret har tappat halsbandet. För att få det att fungera berättar Elin att det finns en del saker att tänka på.

Djuren behöver först lära sig hur halsbanden fungerar. De har haft halsband på alla vuxna djur och vid upplärning av djuren har de släppt dem i hagar med riktiga stängsel först. Där har de då ritat upp ett stängsel som går innanför det verkliga stängslet för att se om djuren förstår gränserna. Det Elin upplevt med sina kor är att de lärt sig att förstå de virtuella gränserna väldigt snabbt. Inom tolv timmar brukar alla djur veta var de ska hålla sig.

När de ritat upp sina stängsel har det varit viktigt att tänka på att vinklarna på staketet helst ska vara större än 90 grader och de har undvikit att ha smala korridorer som är mindre än 25 meter. På betet ska det finnas tillräckligt med mat och vatten och för att djuren inte ska smita ska avståndet till

Det virtuella stängslet ligger längst ut till höger i bilden. När djuret närmar sig gränsen ger halsbandet ifrån sig ett ljud. Ljudsignalen ska få djuret att vända tillbaka innan det kommer fram till det virtuella stängslet där djuret annars får en svag elstöt.

andra kor vara tillräckligt stort. De får inte se, känna lukten av eller höra andra djur, då är risken att de rymmer mycket större.

För att det ska fungera bra krävs även att GPS-signalerna går fram och att mobiltäckningen är god. GPS-signalerna används till ljudsignalerna och stötarna i halsbandet, medan mobiltäckningen behövs för att rita upp nytt bete, slå av betet, flytta djur och få meddelanden från appen. När väl betet är inlagt i kartan, så fungerar halsbandet utan mobiltäckning, men självklart är det bra att kunna se djuren i appen hela tiden.

Positivt för betesdriften

Det finns många fördelar med virtuella stängsel. Djuren kan inte fastna i staketen och de kan lättare fly från rovdjur, eftersom de inte kan bli uppträngda i något hörn i hagen. Det bör också kunna innebära färre problem med parasiter och bättre bete som kan ge djuren bättre tillväxt, eftersom det är enkelt att ändra hagarna. Vid exempelvis torka är det enkelt att skapa nya betesmarker som kan vara tillfälliga bara just det året.

Elin som har djur på fjället under sommaren upplever att de kunnat planera sina turer till sätern mycket bättre och deras akutesor har kunnat minska med 90%. De upplever också att det varit lättare med tillsynen eftersom det är enkelt att hitta djuren på kartan. Något som också gjort

det lättare för dem att ta in hjälp för tillsyn av djuren. Sommardag är det mycket folk på fjället och då har de kunnat "stängsla" bort stigar där många går och därmed har djur och besökare inte behövt störa varandra. Ytterligare en fördel är att betesperioden kan förlängas tack vare att det är möjligt att utnyttja större ytor och anpassa betet bättre.

Djurvälfärd

I Sverige är inte tekniken godkänd än eftersom det behövs mer forskning på området. Det är just hur elstötarna påverkar djuret som behöver undersökas mer. Elstöten är bara drygt en hundradel så stark som den ett elstängsel ger. Dock kan det vara problematiskt för de djur som lär sig långsamt, eftersom de antas bli stressade av upprepade elstötar. SLU startade under sommaren ett doktorandprojekt för att undersöka hur djuren upplever de virtuella stängslen. I framtiden kommer vi kanske se fler djur på bete utan stängsel i Sverige också.

Tips för bättre dränering

Att dränera gårdens marker är en viktig åtgärd både för produktionen och miljön. Här kommer fyra tips på hur du kan underhålla din dränering.

En väl dränerad mark förenklar växtodlingen och är positiv för miljön, men det finns en del svårigheter både när det gäller juridiken och det praktiska genomförandet. Med hjälp av Greppa Näringens rådgivning Översyn av dränering kan du få tips på vilken skötsel av dräneringen som krävs på din gård och om det finns några juridiska begränsningar.

Under ett rådgivningsbesök på en värmländsk gård med Hushållningssällskapets rådgivare Daniel Hedeås fick Utsikt ta del av fyra bra åtgärder för att förbättra dräneringen. På det stora hela fungerade dräneringen på gården bra, men

det fanns ändå behov av både underhåll och nydikning.

Laga täckdiksesögon

Utloppen i öppna diken kallas täckdiksesögon och under tidig vår och sen höst är det läge att kontrollera att de ser bra ut. Längs ett av diken på gården upptäcktes att ett antal täckdiksesögon raserat (bild 1), vilket i sin tur bidragit till att jord eroderat och påverkat dräneringen negativt. Daniel förklarar att det är viktigt att laga de trasiga utloppen, så att vattnet kan rinna fritt ut i huvudavvattningen. Annars bromsas flödet upp och dräneringen försämras.

Se över slyuppslag

Längs en annan dikeskant växte buskar. På grund av att buskagets grenar och rötter bromsat vattenflödet och styrt om vattnets rörelser, så hade kanterna börjat erodera (bild 2). Daniels råd är att återkommande se över slyuppslag och röja bort dessa, så att risken för erosion och ras i dikeskanterna minskar.

Underhåll brunnar

På varje gård finns det ett kontinuerligt behov att se över och underhålla brunnar. Brunnarna utsätts för stort slitage både när det gäller väder och vind och genom att de blir påkörda av lantbruksmaskiner. Under besöket konstaterades att några brunnar var fyllda med slam och att några var trasiga (bild 3). Daniel berättar att det är bra att snabbt förhindra att mer jord kommer ner i brunnarna och därmed följer med i systemet nedströms. Det är alltså viktigt att rensa brunnarna från slam och fortsätta att kontrollera systemet när belastningen är högre. Daniel tror att ett underhåll kommer att få stor positiv effekt. Han tipsar även om att det är lättast att utföra arbetet när systemet är mindre belastat vid torr väderlek under sommaren.

Rensa kulvertar

Även kulvertar som avvattnar dräneringen kan vara i behov av underhåll. De kan ha en stor inverkan på hur systemet fungerar. När Daniel grävde på ett ställe över kulverten kom det upp vatten, vilket förmodligen tyder på att flödet stoppats och att kulverten läcker (bild 4). Genom att spola kulverten kan problemet åtgärdas.

MALIN ELIASSON
010-224 72 64
MALIN.ELIASSON@LANSSTYRELSEN.SE

FOTON: DANIEL HEDEÅS

Bild 1: Här har ett täckdiksesöga rasat. Genom att laga det så kan vattnet rinna fritt igen.

Bild 2: Håll undan sly och buskar för att inte underminera diken.

Bild 3: Se över alla brunnar så att de inte är fyllda med slam. Laga de som är trasiga.

Bild 4: Vatten som tyder på att kulverten läcker. Spola kulvertar så att det blir ett bra flöde.

VARFÖR ÄR DET VIKTIGT MED KONTINUERLIGT UNDERHÅLL AV GÅRDENS DRÄNERING?

"En väl fungerande dränering ökar produktionen på fältet och är en bra åtgärd för miljön. Grödorna kan ta upp mer växtnäring och risken för kväve- och fosforförluster minskar. En bättre infiltration och markstruktur bidrar till att minska klimatpåverkan av odlingen per kilo produkt. Samtidigt förbättras möjligheterna att klara en torrperiod."

Texten är hämtad ur Jordbruksverkets broschyr Täckdikning – för bättre skörd och miljö. Den finns att ladda ner eller beställa på jordbruksverket.se

ÄR DU INTRESSERAD AV ATT FÅ RÅDGIVNINGEN ÖVERSYN AV DRÄNERING?

Då kan du kontakta Jan-Olov Högberg (010-224 72 72) eller Petra Umeland (010-224 72 76) för information om hur du ska gå tillväga.

Vill du veta mer om innehållet i rådgivningen kan du vända dig direkt till något av våra upphandlade rådgivningsföretag som erbjuder den:

Hushållningssällskapet Västra
Daniel Hedeås, 070-829 19 94 eller
daniel.hedeas@hushallningssallskapet.se

Pia Björsell, 072-402 35 14 eller
pia.bjorsell@hushallningssallskapet.se

Markväxt05
Lars Pettersson, 073-028 07 34 eller lars@markvaxt.se

Foto: Elisabeth Hansson

Intressegrupper samverkar om Värmlands vilt

För att skapa delaktighet och lokalt inflytande i frågor om vilt finns en viltförvaltningsdelegation på varje länsstyrelse. Där samverkar olika intressegrupper om länets viltförvaltning. I Värmlands delegation läggs mycket tid på gemensamma spelregler för konstruktiva samtal när åsikterna går isär.

En del av Länsstyrelsen

En stor del av ansvaret för förvaltningen av älg och rovdjur ligger numera på regional nivå. För att stärka den lokala förankringen i frågorna finns därför en viltförvaltningsdelegation vid varje länsstyrelse.

– Viltförvaltningsdelegationen är en del av myndigheten och spelar en nyckelroll i det regionala arbetet, berättar landshövding Georg André som är ordförande för delegationen vid Länsstyrelsen Värmland.

Många verksamheter påverkas av vilt och viltförvaltning. Därmed finns också olika åsikter i frågorna. Viltförvaltningsdelegationen speglar

därför ett brett spektrum av intressen, med representanter från jakt- och viltvård, lokalt näringsliv och turism, naturvård, säterbruk, friluftsliv och skogsnäring. I delegationen finns också en representant för ägare av jordbruksmark, för natur- och ekoturismföretagen och dessutom fem politiska ledamöter. Det finns även en representant för yrkesfisket och en ledamot från Polismyndigheten med särskild kunskap om trafiksäkerhet och illegal jakt.

– Ledamöterna bidrar med olika synsätt och lyfter frågor som är särskilt viktiga ur just deras perspektiv. Den samlade erfarenheten och kompetensen är stor, säger landshövdingen.

Som grund för arbetet finns en förordning om viltförvaltningsdelegationer som styr vilka intressen som ska finnas representerade och vilka frågor delegationen ska hantera.

Övergripande beslut

Delegationen fattar beslut om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen i länet, bland annat principer för licensjakt och skydds jakt, för bidrag och ersättningar gällande viltskador och för skötsel av älgstammen. Delegationen deltar också i Länsstyrelsens arbete med miniminivåer och förvaltningsplan för stora rovdjur.

– Uppgiften för oss i delegationen är att arbeta med vägval, riktning och mål för viltförvaltningen i Värmland. Vi jobbar inte med enskilda ärenden, säger Georg André.

Under våren beslutades bland annat att anta reviderade riktlinjer för bidrag och ersättning för viltskador. Delegationen

har också kommit med synpunkter inför beslut om årets licensjakt på varg, lodjur och björn. Snart väntar beslut om en ny förvaltningsplan för vildsvin.

Delegationen behöver också ta hänsyn till viltförvaltningens nationella delar.

– Naturvårdsverket sätter riktlinjer som vi har att följa, som för skydds jakt och miniminivåer för rovdjur. Då har vi liten möjlighet att påverka, säger Erik Forsberg som representerar ägare och brukare av jordbruksmark i Värmlands viltförvaltningsdelegation.

Demokratiska spelregler

Länsstyrelsen Värmland arbetar just nu särskilt aktivt med demokratifrågor. Georg André ser delegationen som ett bra exempel på hur man kan utveckla samverkan i frågor där många olika värderingar möts.

– Vi har tillsammans i delegationen arbetat fram och beslutat om gemensamma spelregler för hur vi samverkar och samtal med varandra, berättar Georg André.

Man arbetar strukturerat för att etablera tillit till såväl varandra som till förvaltningen och att intressen ska representeras på ett balanserat sätt. Att tillsammans ta hänsyn till olika slags kunskap såsom erfarenheter, kultur, traditioner och forskning är också en viktig del av spelreglerna. Man avsätter även gott om tid för dialog, olika perspektiv,

Landshövding Georg André är ordförande i viltförvaltningsdelegationen.

ett gemensamt lärande och ett ledarskap med tonvikt på delaktighet.

– Jag är imponerad av delegationens arbetssätt här i Värmland och att man verkligen lyft den demokratiska processen, säger Kikki Ahlstedt Karlsson som representerar lokalt näringsliv och turism i delegationen. Hon tror att sättet att arbeta kan skapa ett långsiktigt förtroende hos och mellan ledamöterna och berättar också att arbetssättet spridit sig vidare till intressegrupperna.

– Även om det fortfarande finns mycket att göra tror jag vi är på rätt väg, säger hon.

Gunnar Blomqvist är delegationens ledamot för skogsnäringen i länet. Han håller med:

– Med de förutsättningar som finns arbetar delegationen i Värmland på ett strukturerat sätt för att skapa ett bra arbetsmiljö. Tidigare har det varit omfattande personangrepp, speciellt i vargfrågan, säger han.

Representationen viktig

Att vara ledamot i en delegation som hanterar konfliktfyllda ämnen, såsom varg, kräver god förmåga att föra sin intressegrupps talan och samtidigt kunna lyssna på andra perspektiv och arbeta utifrån de beslut som tas.

– Att kommunicera delegationens arbete ut till sin intressegrupp är en stor del av att sitta i delegationen. Lika viktigt är det att fånga upp synpunkter och ta med tillbaka till delegationen, säger Georg André.

Arbetet i delegationen bidrar också till en tydlig och öppen viltförvaltningen i Värmland och fungerar som en direkt kanal mellan Länsstyrelsen och de intressegrupper i länet som är berörda av viltfrågor.

– För skogsnäringens del tas aktuella frågor upp i markägargruppen för att sedan föras vidare till delegationen, säger Gunnar Blomqvist och berättar att den enskilt största och viktigaste frågan för skogsnäringen är de omfattande älgbetesskadorna och behovet de ser av att kraftigt minska älgstammen.

För att som enskild person göra sin röst hörd i viltfrågor rekommenderar han att kontakta den organisation man känner sig

best hemma i för att på så sätt föra sina synpunkter vidare till delegationen.

– Man kan även kontakta delegationen via Länsstyrelsen om man har synpunkter, önskemål eller frågor, lägger Kikki Ahlstedt Karlsson till. Hon berättar också att för lokalt näringsliv och turism är frågan om ekoturism högaktuell.

– Vi ser en enorm potential för ekoturism och att intresset är mycket stort, säger hon.

Erik Forsberg berättar att för ägare och brukare av jordbruksmark sker många medlemskontakter inom LRF för att fånga upp frågor och synpunkter. Delegationens arbete tas också upp på styrelsemöten, medlemsaktiviteter och i nyhetsbrev.

– Jag har bra kontakt med min ersättare från Färavelsförbundet som kommunicerar frågorna i sina kanaler, säger han och berättar också att för deras intressegrupp är det viktigt med licensjakt på varg för att få en lägre koncentration av arten i länet. Han betonar också att skador på gröda som föranleder skydds jakt är en annan viktig fråga.

– Nästan allt vilt förvaltas lokalt i exempelvis älgskötselområden. Man kan ta kontakt den vägen om man har frågor om förvaltningen, berättar Erik Forsberg.

– Ledamöterna är en viktig länk mellan myndigheten och berörda länsbor och är en förutsättning för en balanserad och regional viltförvaltning, avslutar landshövding Georg André.

ANNICA FORSBERG
KONSULT DJURSKYDD OCH VILT
010-224 72 22
ANNICA.FORSBERG@LANSSTYRELSEN.SE

LÄS MER PÅ NATURVÅRDSVERKET.SE

- Om viltförvaltning
- Så genomförs rovdjursförvaltningen

Webbkurser i betesplanering

– en påtvingad lösning men mäktigt populär!

Tänk att få träffas och gå på kurs! Omöjligt under pandemin – eller? Efter ett år av inställda kurser prövade vi på Länsstyrelsen att anordna webbkurser, bland annat två som handlade om betesplanering på naturbetesmarker. Intresset för kurserna var stort och efteråt vittnade flera av deltagarna om att lärande på distans fungerade bättre än de hade förväntat sig. Kanske kommer den här typen av kurser att bli ett stående inslag i vårt kursutbud?

Det var i vintras som vi i arbetsgruppen på Länsstyrelsen kopplade upp oss till möte, var och en hemma hos sig. Vi ville diskutera möjligheten att ge webbkurser eftersom pandemin förhindrade vanliga kurser på sal. Frågorna var många: Skulle folk komma? Vilken teknik skulle vi använda, och kunde vi lita på att den skulle fungera? Var det verkligen okej att ordna kurser som kräver teknik som kanske inte alla har? Slutsatsen av mötet blev ungefär ”Djärvt vågat, hälften vunnet!”. Vi bestämde oss för att anordna två kurser, båda om betesplanering på naturbetesmarker, med fokus på nöt respektive får. Vi upphandlade kursledare och spred information om kurserna, och kunde tacksamt konstatera att det fanns ett stort intresse.

Skönt att kunna delta hemifrån – praktiskt med chatt

Hur gick då själva kurserna? Jo, i stort sett bra! Många vittnade om att det var skönt att kunna delta i kursen hemifrån. Det minskade behovet av planering, och likaså tid och kostnader för resor. Några hade förkylningssymptom, men kunde ändå delta. Andra hade ont i ryggen och behövde ligga ner under kursen. Flera av deltagarna på fårkursen var mitt uppe i

lamningar, och kunde springa ifrån ibland – något som verkligen uppskattades.

Faktaspäckade kurser med deltagare från olika håll

Att kursdeltagarna bodde på olika håll gav en extra dimension till kurserna. Det var lärorikt att jämföra förutsättningarna. Några höll Highland Cattle och andra hade mjölkkraser, och på samma vis var det stor variation i vilka färaser som fanns hos kursdeltagarna. Några hade enbart naturbetesmarker på sin gård, andra hade en stor andel bete på åker. Vissa hade steniga, bergiga marker, andra släta vallar.

Båda kurserna var faktaspäckade och detta sågs som en fördel av dem jag pratade med. Några synpunkter var ”Då kan man ta till sig det man själv behöver” och ”Då vet man att det finns någon att fråga som har rätt kunskap, om man skulle råka ut för nya saker i framtiden”. Flera uttryckte förvåning över hur pass trivsamt stämning som skapades på kursen, trots att alla befann sig på olika håll.

Tekniken, tekniken

Precis som vi hade misstänkt blev det vissa fnurror på de tekniska trådarna. Den ena kursledaren löste dem elegant genom att be sina barn sluta titta på film på husets andra dator. Den andra har fortfarande ingen aning om varför just han blev utkastad ur mötet flera gånger. På det stora hela fungerade kurserna ändå bra, eftersom de

tekniska ”avbrotten” kom rätt i tid – när det passade bra att ta en paus!

Framtida kurser

Fokus på kurserna var framför allt djurtillväxt och djurhälsa. På framtida kurser ville flera kursdeltagare lära sig mer om naturvärden på naturbetesmarker. Andra ville veta mer om hur man betar före detta slättermarker för att gynna deras speciella naturvärden.

Vad skulle just du vilja lära dig mer om? Har du en situation som gör att webbkurser skulle passa dig extra bra? Var du med på någon av kurserna, och har synpunkter som jag inte har fångat upp här? Hör gärna av dig till mig!

ÅSA ENEFALK
010-224 74 46
ASA.ENEFALK@LANSSTYRELSEN.SE

Är du också intresserad av att lära dig att optimera djurens tillväxt och hälsa samtidigt som du bevarar naturbetesmarkernas värden och uppfyller stöd villkoren? Då kan du kontakta oss för att få rådgivning på din gård! Hör av dig till Åsa Enefalk eller Petra Umeland.

Eldriven fodervagn ger klimatnytta och bättre miljö för djur och människor

Med stöd från Klimatklivet underlättar numera den eldrivna fodervagnen det dagliga arbetet på gården Enkullen i Ölme utanför Kristinehamn. Investeringen gynnar både miljö, människor och ekonomi. Nya mål om investeringar finns för att ytterligare minska gårdens klimatpåverkan.

Den elektriska fodervagnen löper utmed hela foderbordet och ger en effektiv och smidig utfodring till djuren. Foto: Marie Larsson

Naturbete på sommaren – i stallar på vintern

Gården drivs som ett ekologiskt nötköttföretag av Marie Larsson och hennes sambo. Förutom nötkött produceras eget foder från vall och även spannmål odlas och säljs. Här finns närmare tvåhundra femtio nötkreatur – ett hundratal dikor och nästan lika många ungdjur som varje år föds upp till slakt. Under sommarsäsongen går djuren ute på naturbete och bidrar då till ett öppet landskap i marker intill Väneren. Resten av året, när de står i stallar, behöver de utfodras både morgon och kväll.

– Investeringen i den eldrivna fodervagnen känns som ett lyft. Det går inte åt lika mycket traktorbränsle längre. Eftersom vi har satt upp solceller på ladugården kan man säga att vi använder el som vi producerar själva, säger Marie Larsson.

Klimatinvestering – eldriven fodervagn

Innan investeringen behövde traktorn användas för att mata ungdjuren. Foderbordet är placerat utmed långsidan av djurstallet och där blåstes fodret ut med en traktorburen balrivare.

– Vi har länge utfodrat djuren med hjälp av traktorn. Det tar mycket tid och drar mycket bränsle, säger Marie Larsson.

Med stöd från Klimatklivet har gården istället kunnat investera i en eldriven fodervagn. Över foderbordet löper en vagn längs en räls som har monterats i taket. Vagnen lastas med rundbalsensilage och

med hjälp av en handdriven kontroll rullas balen upp och fodret faller ned på foderbordet. Det större stallet, där de fullvuxna dikorna står, har redan tidigare utrustats med en automatisk eldriven fodervagn.

Klimatnytta och bättre för människor och djur

Efter en kortare inkörsperiod har utrustningen fungerat som förväntat, konstaterar Marie Larsson. Förutom klimatnyttan har den nya fodervagnen också inneburit bättre arbetsmiljö.

– Utfodringen har blivit mycket lättare, även för de som är på gården och sommarjobbbar, berättar Marie Larsson.

Lägre bränslekostnad är en annan viktig fördel. Dessutom har utfodringen blivit stillsammare för djuren. Åtgärden innebär inte heller så stor investering och kan vara möjlig för många jordbruksföretag med liknande djurhållning.

Nästa steg – att slippa traktorn helt

Fortfarande används traktorn för att fylla på fodervagnen – uppemot åtta balar ensilage går åt dagligen men det finns planer på att fortsätta att utveckla gården och ersätta traktorn.

– Nästa mål är att skaffa en eldriven lastare. Vi kommer att söka stöd från

RÅDGIVNING FÖR KLIMATKLIVET – LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

Länsstyrelsen Värmland ger dig råd och svarar på frågor om investeringsstödet Klimatklivet. Kontakta Kristina Rebane.

LÄS MER OM

Klimatinvesteringsstödet Klimatklivet på naturvardsverket.se/Klimatklivet

Klimatklivet igen för detta och vi planerar en ansökan under hösten i år, berättar Marie Larsson.

KRISTINA REBANE
010-224 72 19
KRISTINA.REBANE@LANSSTYRELSEN.SE

Att odla vitklöver som förfrukt är ett bra sätt att tillföra kväve till marken, något som syns tydligt till vänster på denna bild från gården.

Marianne och de nyplanterade äppelträden i timotejfrövallen.

Gårdens honungsbin är mycket viktiga för att utsädesodlingen av vitklöverfrö ska lyckas.

Ekologisk utsädesodling på Dalboslätten

– Vitklöver stränglägger vi helst 28 dagar efter bästa pollineringsdag, säger Marianne Westman. Det är en varm sommardag i början på juli och vi befinner oss på dalboslätten mellan Mellerud och Brålanda. Här på gården Vena Säby driver Marianne Westman ekologisk växtodling tillsammans med sin familj. De 190 hektaren odlingsmark utgörs av utsädesodlingar av framförallt vallfrö, men även raps, havre, vete och råg.

Företaget består av två brukningsenheter. Vena Säby har varit i släktens ägo sedan 1930-talet. Salbo som ligger någon mil bort har funnits i släkten 200 år tillbaka i tiden. Just nu pågår ett generationsskifte där Marianne och hennes syster Hanna McKernan tar över driften från föräldrarna som går i pension.

Vallfröodling

En av gårdens viktigaste grödor är vitklöver. Odling av vitklöverfrö är en spännande odling med varierande odlingsresultat. Den är mycket beroende av bra väderförhållanden mellan pollinering och skörd. Vitklöver sås in i vårstråsäd i april. För att få en jämn blomning putsas klöver av när de första blommorna syns, vid slutet av maj året därpå. Vanligtvis sker avputsningen med

betesputs. I år har man testat att låta gårdens får beta vitklöver på några av fälten vid Salbo. Det har gett ett gott resultat och fåren betar även ogräset.

På gården brukar vitklöverkörden i snitt bli 150 kg/ha. Något år har de fått upp till 600 kg/ha. Att odla vitklöver är också ett sätt att tillföra kväve till marken.

Ogräsbekämpning på gården

Vid utsädesodling är det viktigt att hålla grödan fri från ogräs.

I spannmålen används en Cameleon till radhackning 1–2 gånger per säsong. Ogräsharvning görs om det behövs och ibland används en tistelskärare. För att timotej och rörsvingel ska etablera sig ordentligt, bekämpas kvickrot innan sådd.

VENA SÄBY LANTBRUK

Areal: 190 ha odlingsmark.

Produktion: Ekologisk utsädesodling av vitklöver, timotej, rörsvingel, havre och höstvete. Raps som förädlas till rapsolja och råg som ska bli mjöl i den lokala kvarnen.

Anställda: 3 helårsarbetskrafter och ibland någon säsongsanställd.

Djur: 25 tackor och 50 lamm.

Biodling: 4–5 ton honung/år.

Eventuellt kan radhackning behövas under insåningsåret. Skräppor plockas för hand varje skördeår.

Ogräs i raps har i år bekämpats med en specialhacka under våren. Det gick inte att hacka i höstas, eftersom det var för blött.

Biodling

För att lyckas med utsädesodlingen av vitklöverfrö behövs god tillgång till pollinering. På gårdens marker finns 60 bisamhällen utplacerade. Det behövs cirka två bisamhällen per hektar för att få en bra pollinering. Varje år producerar bina på gården 4–5 ton honung. Det motsvarar ungefär 10 000 honungsburkar som tappas för hand. Honungen levereras till olika butiker och säljs via rekoringar och marknader som exempelvis festivalen ”Glupsk på Dalsland” i Fengersfors.

Agroforestry

Grusvägen som leder upp till gården kantas av en allé med nyplanterade lindar. En bit in i spannmålen parallellt med lindallén löper två rader med 300 nyplanterade äppelträd av olika sorter, bland annat Rubinola, Cox Holstein och Discovery.

Mariannes syster Hanna McKernan har tagit idén om agroforestry till gården. Agroforestry är ett samlingsnamn på odlingsystem där träd och buskar odlas tillsammans med andra grödor, ibland även i kombination med djur. Tanken är

att träden och de vanliga grödorna ska gynna varandra och tillsammans ge en högre totalskörd, än om de odlats var för sig. Deras olika växtsätt gör att de kompletterar varandra och kan utnyttja resurser som vatten, ljus och näring mer effektivt. Träden och buskarnas rötter går till exempel djupare än grödornas rotzon och kan därför utnyttja näring som annars skulle läckt ut ur systemet. Alléraderna kan också skapa fler livsmiljöer för naturliga fiender och pollinerande insekter.

Innanför raden med äppelträd finns ytterligare en rad med hasselbuskar och en lähäck bestående av olika sorters träd och buskar såsom lönn, paradibuske, aronia med flera. Åkern med de nyplanterade träden och buskarna omges av ett högt viltstängsel för att skydda från skador av älg och rådjur.

JOHANNA LIDÉN
010-224 72 70
JOHANNA.LIDEN@LANSSTYRELSEN.SE

KURSER OCH NOTISER

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

TORKNING, LAGRING OCH FÖRSÄLJNING AV EKOLOGISK SPANNMÅL, TRINDSÄD OCH OLJEVÄXTER

En träff för både ekologiska och konventionella odlare. Under träffen kommer vi bland annat få se och höra om en uppdaterad anläggning med väsentligt utökad torkkapacitet och lagringsvolym, olika alternativ för torkning, lagring och utlastning, olika systemlösningar för att hantera olika sortiment och kvaliteter, energilösning med minskad driftskostnad och mindre klimatpåverkan, investeringskalkyler, samt andra lokala gårdsexempel.

Tid: 20 oktober kl. 11.00 till ca 16.30.

Plats: Vi börjar träffen på sal vid Majorskullen där vi även äter lunchlåda ifrån Grön Ko. Under eftermiddagen fortsätter träffen med visning av anläggningen vid Västbro.

Frågor: Daniel Hedeås, 070-829 19 94,
daniel.hedeas@hushallningssallskapet.se

Anmälan: Senast måndag den 15 oktober till Daniel enligt ovan.

NU FINNS OCKSÅ UTSIKT NYHETSRETT!

Som komplement till denna tidning har vi lanserat Utsikt nyhetsbrev. Brevet är digitalt och skickas ut via e-post. Med hjälp av nyhetsbrevet kan vi skicka ut viktig eller intressant information mellan de vanliga numren av Utsikt. Det första numret skickades ut i slutet av juni till alla som prenumererar på tidningen där vi hade tillgång till en e-postadress.

Vill du också prenumerera på nyhetsbrevet? Då kan du gå in på lansstyrelsen.se/varmland/utsikt och anmäla din e-postadress. Du kan också anmäla dig genom att mejla till utsikt.varmland@lansstyrelsen.se.

NY LÄSNING OM POLLINATÖRER

De vilda pollinatörerna är oerhört viktiga, både för jordbruket och för naturen. Tyvärr minskar livsutrymmet för många arter. Tack och lov finns det mycket som vi kan göra, inte minst i jordbrukslandskapet där många av dem lever. Länsstyrelsen har tagit fram en broschyr med tips på hur du som markägare och brukare av jordbruksmark kan hjälpa våra vilda pollinatörer.

